ECLI:LV:AT:2022:1026.C04406812.13.L
Lieta Nr. C04406812, SKC-646/2022
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā, 2020.gada 26.oktobrī

Senatoru kolēģija šādā:
senatore Anita Čerņavska,
senators Kaspars Balodis,
senators Valerijs Maksimovs

rīcības sēdē izskatīja /pers. C/, /pers. D/ un Latvijas Republikas Veselības ministrijas kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2022.gada 24.februāra spriedumu civillietā /pers. C/ prasībā pret Latvijas valsti Veselības ministrijas un Valsts sporta medicīnas centra personā, hokeja sporta klubu /Nosaukums A/ un /pers. D/ par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu saistībā ar veselībai nodarīto kaitējumu un sakropļojumu.

Aprakstošā daļa

[1] Hokeja treniņa laikā sporta klubā /Nosaukums A/ tobrīd nepilngadīgais /pers. C/ zaudēja samaņu, un viņam iestājās klīniskā nāve. Ātrās medicīniskās palīdzības brigāde sniedza viņam neatliekamo palīdzību, atjaunojot sirds ritmu. Vēlāk /pers. C/ implantēts EKS defibrilators un kontrindicētas fiziskās piepūles, pēc tam piešķirta otrās grupas invaliditāte uz mūžu.

/pers. C/ cēla prasību pret Latvijas valsti Veselības ministrijas personā, hokeja sporta klubu /Nosaukums A/ un treneri /pers. D/ par morālā kaitējuma atlīdzināšanu sakarā ar veselībai nodarīto kaitējumu un sakropļojumu.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2022.gada 24.februāra spriedumu /pers. C/ prasība pret Latvijas valsti Veselības ministrijas personā, hokeja sporta klubu /Nosaukums A/ un /pers. D/ daļēji apmierināta, un no atbildētājiem par labu prasītājam solidāri piedzīta atlīdzība par morālo kaitējumu saistībā ar veselībai nodarīto kaitējumu un sakropļojumu 40 000 *euro* apmērā.

Par minēto spriedumu kasācijas sūdzības iesnieguši prasītājs /pers. C/ un atbildētāji Veselības ministrija un /pers. D/. Prasītājs lūdzis atcelt spriedumu daļā, ar kuru prasība noraidīta un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Atbildētāji lūguši spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Motīvu daļa

[3] Senatoru kolēģija konstatē, ka kasācijas sūdzības formāli atbilst Civilprocesa likuma 450.–454.panta prasībām, tomēr ir Civilprocesa likuma 464.[1]panta otrās daļas 2.punktā norādītais pamats atteikumam ierosināt kasācijas tiesvedību, jo senatoru kolēģijai, izvērtējot kasācijas sūdzībās minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs. Ņemot vērā, ka lieta Senātā jau izskatīta divas reizes, šajā gadījumā tai arī nav būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.

[4] Saistībā ar prasītāja kasācijas sūdzībā norādīto, ka, lemjot par morālā kaitējuma kompensācijas apmēru, bija jāņem vērā prasītāja zaudētā iespēja kļūt par augstākā līmeņa profesionālo sportistu, senatoru kolēģija norāda uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām, ka situācijā, kad pamattiesību pārkāpuma rezultātā personai radušies ierobežojumi noteiktu laiku darboties profesijā, „iespēju zaudēšana" (angļu valodā *loss of opportunity,* franču valodā *perte de chances*) var būt pamats nemateriālā kaitējuma kompensācijas piedziņai (sk. *2003.gada 13.februāra sprieduma lietā „Chevrol v. France", iesnieguma Nr. 49636/99, 86.–89.punktu*). Savukārt situācijā, kad pamattiesību pārkāpuma rezultātā personai radušies veselības traucējumi, kuru dēļ persona zaudējusi iespējas gūt (aprēķināmus) ienākumus, „iespēju zaudēšana" var būt pamats zaudējumu atlīdzības piedziņai (sk. *2005.gada 19.oktobra sprieduma (Lielā palāta) lietā „Roche v. the United Kingdom", iesnieguma Nr. 32555/96, 175. –179.punktu; 2009.gada 17.decembra sprieduma lietā „Denis Vasilyev v. Russia", iesnieguma Nr. 32704/04, 164.–170.punktu*).

No kasācijas sūdzības izriet, ka prasītājs prasību saista ar pirmā veida „iespēju zaudēšanu", proti, iespēju darboties noteiktā profesijā, bet nevis gūt šajā profesijā ienākumus. Tomēr arī šajā gadījumā tiesai būtu jākonstatē, ka, ja vien nebūtu noticis tiesību aizskārums no atbildētāju puses, prasītājam būtu bijušas šādas iespējas.

Pat tad, ja hokeja treniņa laikā nebūtu noticis negadījums, pēc kura prasītājam bija nepieciešams implantēt EKG defibrilatoru, faktiski viņam nemaz nebija iespējas kļūt par augstākā līmeņa profesionālo hokejistu, liecina ieraksti medicīniskajā kartiņā, kas apliecina, ka vēl pirms negadījuma prasītājam ir diagnosticēta slimība, kas būtu liegusi īstenot šāda līmeņa sportista karjeru. Porti, tiesa ir ņēmusi vērā pierādījumus, kas apliecina, ka prasītāja sirds veselības stāvoklis visdrīzāk būtu liedzis viņam sasniegt sportiskos rezultātus augstākajā profesionālajā līmenī. Ņemot vērā minēto, tiesa pamatoti secināja, ka nav pamata pieņēmumam, ka, ja atbildētāji būtu rīkojušies citādi, proti, prasītājam būtu noteikts zemākas intensitātes treniņu režīms, viņš noteikti būtu kļuvis par augstākā līmeņa profesionālu sportistu.

Veselības ministrijas norāde, ka atlīdzība varētu būt mazāka sakarā ar to, ka prasītājam ir iespēja īstenot karjeru hokeja jomā, sasaucas ar prasītāja argumentu par zaudētajām iespējām. Senatoru kolēģija konstatē, ka tiesa spriedumā pat ir uzsvērusi, ka smagais veselības bojājums neliedza prasītājam sevi realizēt iemīļotajā sporta veidā, kas ir bijis viņa dzīves aicinājums. Tātad, nosakot atlīdzības apmēru, tiesa ir ņēmusi vērā, ka nodarītais kaitējums nav liedzis kaut kādā mērā īstenot karjeru hokeja jomā.

[5] Nosakot morālā kaitējuma atlīdzības apmēru, tiesa atsaukusies uz vairākiem tiesu prakses piemēriem un atzinusi, ka tie nav tieši piemērojami izskatāmajā lietā, jo nevienā no gadījumiem faktiskie apstākļi pilnībā nesakrīt ar izskatāmā strīda faktiskajiem apstākļiem. Tomēr tiesu prakses piemēri dod pietiekami skaidru pārskatu par kritērijiem, kuri izmantojami, nosakot atbilstīgu (taisnīgu) atlīdzinājumu. Tiesa konstatējusi, ka lielāks morālā kaitējuma atlīdzības apmērs naudas izteiksmē noteikts gadījumos, kad nekvalitatīvi sniegto ārstniecības pakalpojumu rezultātā nodarīts tāds kaitējums,

kas vērtējams kā būtisks, sakropļojuma vai izķēmojuma dēļ pasliktinājusies prasītāja dzīves kvalitāte, spēja atgriezties ierastajos dzīves apstākļos. Savukārt lietā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu, kas radies slimnīcas prettiesiskas rīcības rezultātā, neievietojot pacientu stacionārā un pienācīgi neizmeklējot, lai savlaicīgi noteiktu pareizu diagnozi, noteiktā kompensācija ir salīdzinoši mazāka.

Atbilstoši Senāta judikatūrai tiesu prakses piemēri nav tieši piemērojami, taču tie pietiekami skaidri ilustrē tiesas nostāju jautājumā par aizskarto nemantisko labumu nozīmīgumu un palīdz rast izpratni par kritērijiem, kuri izmantojami, nosakot atbilstīgu (taisnīgu) atlīdzinājumu, kā arī veicina vienlīdzības principa ievērošanu. Nosakot atlīdzību, kas ievērojami pārsniedz citās, faktisko apstākļu ziņā salīdzināmās lietās piespriestās summas, tiesai spriedumā tas jāpamato (sk. *Senāta 2019.gada 31.janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-23/2019,* ECLI:LV:AT:2019:0131.C30430715.1.S, *9.2., 9.4.punktu*). Kasācijas instances tiesas uzdevums nav pārvērtēt tiesas, kas izskata lietu pēc būtības, doto apstākļu novērtējumu, bet gan sniegt skaidrojumu par vērtējumā izmantojamiem kritērijiem. Šajā sakarā tiesas pienākums ir ņemt vērā visus būtiskos apstākļus kopumā, nevis tikai dažus izlases veidā, un noteikt, kuri apstākļi ir līdzīgi, kuri – atšķirīgi, un kā tas ietekmē nosakāmo atlīdzību. Turklāt novērtējams aizskarto nemantisko labumu (interešu) nozīmīgums (sk. *Senāta 2017.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-277/2017,* ECLI:LV:AT:2017:1206.C27159214.1.S, *18.2.punktu*). No minētā izriet, ka tiesas veikto salīdzinājumu, nosakot atlīdzinājuma apmēru, Senāts varētu atzīt par kļūdainu tikai tad, ja, veicot salīdzinājumu, tiesa nebūtu ņēmusi vērā visus būtiskos apstākļus kopumā vai ja nebūtu apsvērusi, kuri apstākļi ir līdzīgi, kuri ir atšķirīgi, un kā tas ietekmē nosakāmo atlīdzību.

Pieņemot prasītāja kasācijas sūdzībā izvirzīto argumentu, ka izmantojami tikai spriedumi lietās, kuras ir faktiski identiskas izskatāmajai lietai, salīdzināšanas metode kļūtu faktiski neizmantojama, ņemot vērā, ka situāciju (faktisko apstākļu) variācijas ir ļoti plašas. Ja tiesa būtu identificējusi faktisko apstākļu ziņā identisku lietu, tad bez šaubām tā būtu izmantojama, lemjot par atlīdzinājuma apmēru konkrētajā lietā. Tomēr salīdzināšanas metodes jēga nav (tikai) atrast faktisko apstākļu ziņā identiskas lietas, bet gan faktisko apstākļu ziņā salīdzināmās lietās identificēt tiesiski nozīmīgos faktiskos apstākļus, kas ir līdzīgi un kas ir atšķirīgi, un izlemt konkrēto lietu, ņemot vērā gan līdzības, gan atšķirības.

[6] Pretēji Veselības ministrijas kasācijas sūdzībā norādītajam tiesa, nosakot atlīdzības summu, ir ņēmusi vērā gan prasītāja vecāku, gan arī paša prasītāja līdzatbildību, uzsverot, ka vecāki bija informēti par dēla sirds slimību, ka nepieciešams samazināt slodzi un ka, ignorējot ārstu norādījumus, vecāki ir turpinājuši vest dēlu uz pilnas slodzes hokeja treniņiem.

Senāts šajā lietā jau iepriekš ir norādījis uz ārstniecības personas pienākumu sniegt informāciju par veselību gan vecākiem, gan arī bērnam, ja bērns ir tādā vecumā, kurā pats spēj izprast ārsta sniegto informāciju par veselības stāvokli un novērtēt ar veselības stāvokli saistītos riskus, lai spētu patstāvīgi pieņemt lēmumus un atbilstoši rīkoties, piemēram, ierobežojot sporta treniņu intensitāti vai pārtraucot treniņus, ja ārsts devis tādus norādījumus (sk. *2019.gada 17.decembra sprieduma lietā SKC-251/2019,* ECLI:LV:AT:2019:1217.C04406812.4.S, *9.punktu*). Tiesa nodibināja, ka prasītājam, kurš negadījuma brīdī bija gandrīz 17 gadus vecs, bija informācija par diagnosticēto sirds slimību un ārstu ieteikumu to ņemt vērā, plānojot treniņu slodzi. Šādā situācijā viņš spēja patstāvīgi pieņemt lēmumus un atbilstoši rīkoties.

Atsaucoties uz Senāta norādījumiem, tiesa ņēmusi vērā, ka vecāku pārkāpumi vecāku varas īstenošanā neizslēdz ārsta, sporta kluba un trenera atbildību par viņu prettiesiskas rīcības rezultātā nodarītu kaitējumu.

[7] Veselības ministrija kasācijas sūdzībā norādījusi, ka, nosakot kaitējuma atlīdzību 40 000 *euro*, kas ir piedzenama solidāri no trim atbildētājiem, tiesa faktiski liegusi atbildētājiem pareizi, un pilnībā izpildīt spriedumu, jo aritmētiski skaitlis 40 000 nav dalāms trijās daļās veselos skaitļos.

Senāts šajā lietā jau iepriekš norādījis, ka uz Civillikuma 1635.pantā paredzēto civiltiesisko atbildības gadījumu (deliktu) ir attiecināmi šā likuma 1675.panta noteikumi par solidāro atbildību (sk. *Senāta 2021.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-191/2021,* ECLI:LV:AT:2021:1012.C04406812.8.S, *11. punktu*). Solidāras saistības pastāvēšanas gadījumā saistība netiek dalīta vispār, proti, nav jāvērtē, cik lielā mērā katras personas darbības vai bezdarbības pamatotība un tiesiskums ir radījušas kreditora tiesību aizskārumu, bet gan tikai tas, vai ir pamats atzīt solidāras saistības (atbildības) esību.

Tādējādi tas, ka atbildētājiem noteikta solidārā atbildība, nenozīmē to, ka katram no atbildētājiem saistība pret prasītāju ir jāizpilda vienādās daļās (tad būtu jānosaka atbildētāju dalīta atbildība), bet gan to, ka prasītājs var prasīt no jebkura atbildētāja, lai tas izpilda saistību, kas atsvabina pārējos atbildētājus no viņu saistības (*Civillikuma 1682. pants*). Atbildētāju savstarpējās saistības pēc tam risināmas atbilstoši Civillikuma 1686.panta noteikumiem.

[8] Prasītājs kasācijas sūdzībā norādījis, ka tiesa vērtējusi pierādījumu (medicīnisko karti), kura patiesumu prasītājs apstrīdējis.

/pers. D/ kasācijas sūdzībā norādījis, ka ieradies uz treniņu jau tad, kad nelaimes gadījums bija noticis un treniņu nevadīja, un nav pamata apgalvot, ka tieši treniņi pie atbildētāja izraisīja nelaimes gadījumu.

Minētie kasatoru argumenti pēc būtības vērsti uz tiesas konstatēto apstākļu un pierādījumu novērtējuma apstrīdēšanu, taču atbilstoši Civilprocesa likuma 450.panta trešajai daļai apstākļu noskaidrošana un pierādījumu vērtēšana no jauna nav kasācijas instances tiesas uzdevums.

Lai gan prasītāja kasācijas sūdzībā norādīts uz iespēju, ka medicīniskajā kartē varētu būt veikti labojumi, netiek apšaubīts fakts, ka pirms negadījuma prasītāja sirds veselība ir tikusi pārbaudīta un ka viņam ir diagnosticēta sirds slimība, par kuru tātad bija informēti ne vien ārsti, bet arī prasītāja vecāki un pats prasītājs. Turklāt, neraugoties uz kasatora ieskatā it kā vēlāk veiktajiem labojumiem, tostarp attiecībā uz treniņu slodzes rekomendācijām, tiesa ir konstatējusi gan ārsta, gan trenera atbildību.

Neraugoties uz /pers. D/ kasācijas sūdzībā norādīto, ka viņš nebija klāt negadījuma brīdī, atbilstoši tiesas konstatētajiem apstākļiem negadījuma cēlonis pēc būtības bija treniņu režīms ilgstošā periodā, nevis konkrētais treniņš, tādēļ trenera rīcību var uzskatīt par vienu no negadījuma iestāšanās cēloņiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464. panta trešo daļu, 464.[1] panta otrās daļas 2. punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. C/, Veselības ministrijas un /pers. D/ kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2022.gada 24.februāra spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore A. Čerņavska

Senators K. Balodis

Senators V. Maksimovs